

Նաեւ Երկոտասան Վարդապետաց գրեանք, զորս ոչ թուեմ աստ, զի մի ձանձրութիւն լինիցի ընթերցողացդ: Ուրեմն լեզուն և այնպէս և անհարեցից, որ ասէր հաւանքով եւ զարմացեալ է եւ զերայ յեմարութեանց իւրեանց. որոց ներեացէ Տէր. (Հաննէ էջ 150—156):

Այս բնագիր տողերուն մէջ ինքնին կը պատկերանան զաղափարներու հակադրութիւնները, որոնք տիրեցին գրական եւ մտաւոր զարգացումի շուրջ՝ Վոլոտի ատեն: Հաննէի այս շատ պարզ խորհրդածութիւններն՝ դեռ բոլորովին նոյնութեամբ եւ թարմութեամբ կրնան կրկնուիլ 20-րդ դարու մէջ ալ, մեր համայնքին հինցած մէկ հատուածը լուսաւորելու համար:

Ինչ սրբապղծութիւն հայ վարդապետի մը համար, որ պատրիարքական Աթոռին վրայ, տարօրինակ ձեռնարկներ կը յաջողցնէ: «Ատոնց ատենն է հիմայ», տափակ, տգէտ եւ դիմակաւոր հեռատեսութիւնը, իմ գիտէ քանիցս փսփսացին Վոլոտի ականջին: Բայց հաստատապէս վճռած էր իր ուղեգծէն չնահանջել: Շատոնց ուսումնասիրած էր Նա թէ ազնիւ գործեր եւ գործառնութիւններ կը հալածուին. «որպէս է բարք մեր. զի յորժամ տեսանեմք զոք ասորոշապաշտ ֆնայիւ, քիտոմեմք, քարելիքոմեմք եւ Լուսաշաւիղ քործիւ, ոչ միայն ոչ ցանկամք բերել յանձին զբարի նախանձն եւ նմանել վարուց նոցա, այլ ջանով եւ շայն իմի խոփանել յայնպիսի ֆնայից: Եւ այնպէս երբեմն ի հաւարն որունով արար, որպէս ասէին զուսմանէ Սրբոյ Թէ Ծայլի է.՝ եւ երբեմն զիւրս անուղիւ հաւքեմեմք զնոս ունել», (Վոլոտ):

1 Ծայլի բառին թէեւ ստուգաբանութիւնը չէ՛ ճշդուած բայց որոշ կերպով նախատական մ'է: Հայք Ծայլի՜ կ'ըսէին հայ-հոռոմներուն, որոնք ազգաւ հայ էին եւ եկեղեցիով՝ հոռոմ (= յոյն): Այսպէս՝ այն ասորիներն ալ, որ յունագաւան էին՝ կ'ըսուէին Ծայլի՜. Տէս Ժ. Ժ. Ժ. Ժ.